

Дніпровський центр соціальних досліджень

**Розвиток малого і середнього бізнесу
в Дніпропетровській області:
проблеми та перспективи**

Дніпропетровськ

2011

Автор:

О.В. Літвінов, голова Дніпропетровської обласної громадської організації «Дніпропетровський координаційно-експертний центр з питань регуляторної політики», кандидат наук з державного управління

Літвінов О.В. Розвиток малого і середнього бізнесу в Дніпропетровській області: проблеми та перспективи. – Д.: ДЦСД, 2011. – 48 с.

Третій номер видання громадської організації «Дніпровський центр соціальних досліджень» «Вісник НДО Дніпропетровщини» присвячений розгляду сучасного стану розвитку малого бізнесу і підприємництва в Україні та Дніпропетровській області.

У посібнику надається аналіз стану виконання законодавчих актів в сфері регуляторної політики; результати соціологічних опитувань підприємців Дніпропетровської області; висвітлено питання інституційного та організаційного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу на Дніпропетровщині.

Видання призначено для працівників структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що займаються питаннями регуляторної політики; керівників громадських організацій, які мають на меті сприяння розвитку малого підприємництва, науковців.

Видання підготовлено за підтримки Національного фонду демократії (США). Висловлені у ньому думки є авторськими і не обов'язково відображають погляди Національного фонду демократії.

© Літвінов О.В., 2011
© Дніпровський центр
соціальних досліджень, 2011

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Сучасний стан розвитку малого бізнесу і підприємництва в Україні та Дніпропетровській області	6
1.1. Інформаційно-аналітичне та законодавче забезпечення розвитку малого бізнесу та підприємництва	6
1.2. Вплив малого і середнього бізнесу та підприємництва на ринок праці й зайнятість населення	9
Розділ 2. Узагальнені результати соціологічних опитувань підприємців Дніпропетровської області	14
Розділ 3. Регуляторний клімат у Дніпропетровській області	16
3.1. Аналіз стану виконання Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	16
3.2. Аналіз стану виконання Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»	20
3.3. Прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування в Дніпропетровській області	21
3.4. Аналіз рівня відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області	24
Розділ 4. Інституційне та організаційне забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в Дніпропетровській області	31
4.1. Профільне управління при місцевій державній адміністрації	32
4.2. Консультативно-дорадчі органи з питань розвитку підприємництва при органах влади Дніпропетровської області	34
4.3. Регіональна програма розвитку підприємництва в Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки	36
4.4. Інфраструктура підтримки підприємництва	40
Висновки	42
Список використаних джерел та літератури	44

ПЕРЕДМОВА

Існуючий світовий досвід найбільш економічно розвинених країн світу свідчить, що малий і середній бізнес є основою їх економіки. Тому для розвитку цього потужного сегменту економіки уряди провідних країн створюють максимально комфортні умови для розвитку приватної ініціативи, започаткування бізнесу, його розбудови, отримання дозвільних документів тощо. Зрозуміло, що за таких умов малий і середній бізнес у США, Канаді, країнах-членах Європейського Союзу стає більш соціально відповідальним, швидше запроваджує нові технології, у т.ч. енергозберігаючі, концепцію «зелений офіс» та ін.

В Україні, як і у провідних країнах світу, розвиток малого бізнесу також віднесено до стратегічних пріоритетів держави. Вище державне керівництво України зазначає, що малий бізнес і підприємництво відіграють важливу роль у забезпеченні стійкого соціально-економічного розвитку не лише певної адміністративно-територіальної одиниці, а й держави в цілому. Перевагою малого бізнесу та підприємництва є мобільність, швидка адаптація, використання інновацій та новітніх технологій, що надає певні переваги в умовах ринкової економіки. Підтримка малого підприємництва віднесена до пріоритетів держави, зокрема, це визначено в Законі України «Про Національну програму підтримки підприємництва», Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та інших стратегічних документах.

На локальному рівні також розробляються регіональні і місцеві програми підтримки малого підприємництва, які мають утворювати єдину систему й урахувати стратегічні пріоритети соціально-економічної політики розвитку регіону, визначені в концептуальних, стратегічних та програмних документах, з урахуванням положень законів України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», указів Президента України, інших законодавчих та нормативно-правових документів щодо регулювання та підтримки розвитку підприємництва.

Не зважаючи на значну кількість законодавчих актів, що на державному рівні декларують турботу про розвиток малого бізнесу в Україні, цей сегмент вітчизняної економіки потребує реальної державної допомоги, яка має включати удосконалення самої системи державної підтримки, реального спрощення дозвільних процедур, виконання органами державної влади й органами місцевого самоврядування процедур державної регуляторної політики тощо.

Свідченням невідповідності декларацій керівництва держави та реальних дій є потужний конфлікт, пов'язаний із прийняттям Верховною Радою України Податкового кодексу. Цей конфлікт також засвідчив відсутність конструктивного діалогу між владою та бізнесом. Хвиля протестів підприємців розпочалася наприкінці вересня 2010 р. і прокотилася по регіонах України. Однак, після 7 жовтня 2010 р., коли

кодекс було прийнято Верховною Радою України у першому читанні, протести стали більш масовими з головним осередком на Майдані Незалежності у м. Київ. Найбільш вагомим результатом цих масових протестів стало накладення Президентом України В.Ф. Януковичем часткового вето на Податковий кодекс, і ухвалення 2 грудня 2010 р. Верховною Радою України поправок до нього. Проте створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу і підприємництва є завданням не лише для вищого керівництва держави, але й для регіональної та місцевої влади, яка є найбільш наближеною до підприємців, і від дій якої більше залежить формування сприятливого бізнес-клімату та привабливого інвестиційного іміджу регіонів та держави у цілому.

На території Дніпропетровської області зареєстровано більше 3 тис. громадських організацій, з яких близько 60 мають на меті сприяння розвитку малого підприємництва. Однак, реальна кількість працюючих або так званих «живих» бізнес-асоціацій не перевищує 20, загальна кількість членів у них не перевищує 1 000 підприємців. Разом з тим, саме ці громадські організації представлені у консультативно-дорадчих органах при органах влади, і саме вони є відповідальними за зворотній зв'язок і донесення вимог підприємців до органів влади. Неорганізованість підприємців і їх небажання об'єднуватися задля розв'язання спільних проблем призвели до ситуації, коли їх інтереси представлені громадськими організаціями, які об'єднують менше 0,5% від загальної кількості підприємців Дніпропетровської області. Подібна ситуація склалася на території усієї України, що дозволяє представникам влади користуватися розрізненістю підприємців й провадити свою політику, що не урахує інтереси останніх.

Виключення м. Дніпропетровська з переліку міст, в яких проходить фінальна частина чемпіонату Європи з футболу в 2012 р., стало несприятливим фактором, що тривалий час впливатиме на розвиток малого підприємництва. Так, без потужного поштовху для розвитку залишилися галузі, в яких переважно працюють малі підприємства: туризм, дозвілля, готельний бізнес, харчова індустрія (ресторани, кафе, їдальні тощо), виготовлення сувенірної продукції і т.д. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування мають забезпечити урахування цього фактору під час розробки та реалізації місцевих програм розвитку малого підприємництва та нормативних документів. Протягом 2011 – 2012 рр. Харківська та Донецька області будуть потужно розвиватися й отримуватимуть державну підтримку і закордонні інвестиції. У цей же час на Дніпропетровську область ляже тягар наповнення державного бюджету, що може призвести до посилення фіскального тиску на малі підприємства.

РОЗДІЛ 1.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ І ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

1.1. Інформаційно-аналітичне та законодавче забезпечення розвитку малого бізнесу та підприємництва

Малий бізнес і підприємництво в Україні протягом багатьох років перебуває у фокусі уваги вітчизняних науковців, громадських організацій, незалежних експертів, а також міжнародних організацій. Зрозуміло, що у сучасному світі для успішного управління будь-якою із сфер суспільного життя важливо мати оперативну, вірогідну та вичерпну інформацію про об'єкти управління і процеси, які відбуваються у суспільстві. Зазвичай основою інформаційного забезпечення для прийняття державно-управлінських рішень і вироблення державної політики виступають результати наукових досліджень і дані державних статистичних спостережень. На даний час в Україні стає актуальним вислів «є брехня, є велика брехня і є статистика». Зараз навіть пересічні громадяни не довіряють даним офіційної статистики, яка не те що не відображає реального стану речей, а навпаки спотворює реальні процеси. Так, на фоні стрімкого здороження цін на нафтопродукти, продовольчі товари (особливо овочі та фрукти), дефіциту гречаної крупи, цукру та ін., вітчизняна статистика фіксує зростання добробуту громадян, значне зменшення інфляції тощо. Додатковим недоліком державної статистики в Україні є значне запізнення оприлюднення статистичних даних від 3 до 9 місяців після закінчення звітного періоду. Таким чином, на момент оприлюднення статистичних даних вони вже не мають нічого спільного із реальними процесами, що відбуваються в економіці та у суспільстві.

З іншого боку, політики для прийняття рішень використовують дані наукових досліджень, видатки на які фінансуються за залишковим принципом. Разом з тим, вчені, під час проведення своїх наукових досліджень використовують дані державних статистичних спостережень. Таким чином, наукове підґрунтя державно-управлінських рішень базується на «великій брехні у квадраті», що й призводить до прийняття неефективних і недоцільних рішень, які завдають реальної шкоди і втрат Державному бюджету.

Ураховуючи наведені вище «недоліки» вітчизняної системи статистичних спостережень і наукових досліджень більшість закордонних фахівців та міжнародних організацій замовляють свої незалежні дослідження. Результати таких незалежних досліджень користуються більшою довірою в інвесторів, фахівців та експертів на відміну від результатів державної статистики та досліджень, проведених вітчизняними науковими установами.

Останнім ґрунтовним дослідженням стану малого підприємництва в Україні є Національна доповідь «Про стан та перспективи розвитку

підприємництва в Україні», яка була оприлюднена у 2009 р. Національна доповідь підготовлена в рамках виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо вдосконалення державного регулювання господарської діяльності» від 9 серпня 2008 р. № 698/2008 та розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення робочої групи з підготовки Національної доповіді про стан розвитку підприємництва в Україні» від 1 жовтня 2008 р. № 1289-р. У підготовці доповіді взяли участь провідні українські вчені, експерти, державні службовці, фахівці неурядових аналітичних центрів та міжнародних організацій, представники громадських об'єднань.

Головною метою Національної доповіді «Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні» є комплексний аналіз сучасного стану розвитку підприємництва в Україні, його актуальних проблем, визначення тактичних та стратегічних пріоритетів державної політики подальшого розвитку підприємництва. Організаційне та методичне забезпечення підготовки Національної доповіді здійснювалося Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва, науковий супровід – науковими установами Національної академії наук України, державними науково-аналітичними установами та вищими навчальними закладами України.

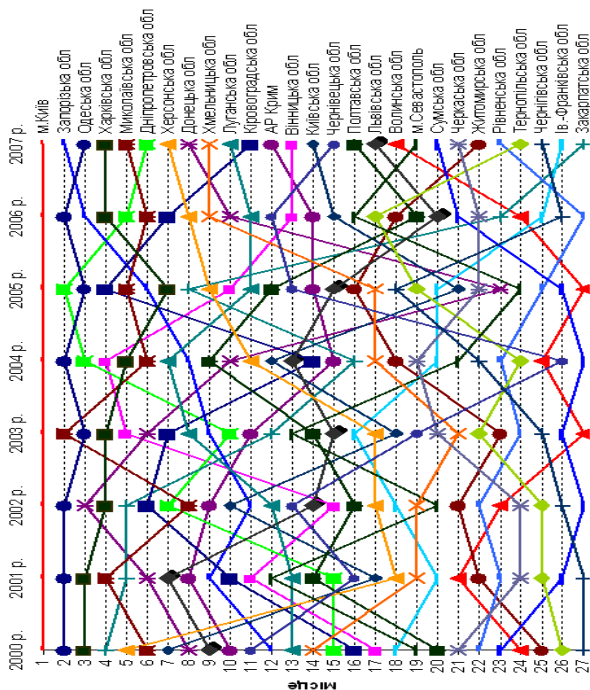
Національна доповідь ґрунтується переважно на даних за 2000 – 2007 рр. і лише частково на даних 2008 р. і 2009 р. Разом з тим, світова фінансово-економічна криза, що розпочалася у 2008 р. справила потужний негативний вплив на економіку України, у т.ч. й на функціонування сегменту малого підприємництва. В усіх провідних країнах світу мале підприємництво отримує державну підтримку, бо виступає основою економіки, гарантом стабільності і демократії. Тому особливо важливою є державна підтримка малого бізнесу в умовах кризи, що дозволить не лише вийти з неї, а подолати її негативні наслідки.

Згідно з даними наведеними у Національній доповіді у 2007 р. в Україні налічувалося 2 млн. 640 тис. 700 суб'єктів малого і середнього бізнесу, з них: малих підприємств – 324 тис. од., середніх підприємств – 56 тис. од.; фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва – 2 млн. 218 тис. осіб; фермерських господарств – 43,4 тис. од.

Малий бізнес і підприємництво також зробили значний вклад у збільшення рівня зайнятості населення України. Так, загальна кількість зайнятих у цьому сегменті економіки складала – 9 млн. 790 тис. осіб., з них: на малих підприємствах – 1 млн. 758 тис. 100 осіб; на середніх підприємствах – 4 млн. 275 тис. осіб; у фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва – 3 млн. 678 тис. 900 осіб, у фермерських господарствах – 108 тис. 300 осіб.

Дані Національної доповіді щодо динаміки змін рейтингу регіонів за розвитком та підтримкою малого підприємництва свідчать про значне погіршення умов для ведення підприємницької діяльності у Дніпропетровській області (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка змін рейтингу регіонів за розвитком та підтримкою малого підприємництва

Зазначена негативна тенденція особливо посилилася протягом останніх 4 років. Так, згідно з даними Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва у 2005 р. Дніпропетровська область отримала 2 місце в рейтингу регіонів за розвитком та підтримкою малого підприємництва (поступившись лише м. Київ). Однак, у 2006 р. її рейтинг знизився до 5 місця, а у 2007 р. – до 6. Згідно з даними Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва у 2007 р. Дніпропетровська область поступилася таким областям, як Запорізька, Одеська, Харківська та Миколаївська.

На даний час відсутня будь-яка інформація про дієві спроби комплексно розв'язати дану проблему. На сьогодні на рівні Дніпропетровської обласної ради та обласної державної адміністрації відсутні систематизовані дані про рівень ставок єдиного податку по всім адміністративно-територіальним одиницям Дніпропетровської області, що свідчить про необізнаність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування про обсяги та масштаби проблеми.

На думку чиновників єдиним ефективним шляхом розв'язання зазначеної проблеми є розроблення та виконання регіональної програми розвитку малого підприємництва, яка є складовою Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Однак, негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи призвели до систематичного недофінансування Програми розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2009 – 2010 рр. Так, у 2009 р. на виконання заходів програми було передбачено 2 277,0 тис. грн. (з яких 1 068 тис. грн. з обласного бюджету). Однак, у 2009 р. кошти з обласного бюджету на виконання заходів Програми не виділялися взагалі, а у 2010 р. було виділено лише 500 тис. грн., а на 2011 р. заплановано 2 000,5 тис. грн.

Разом з тим, ані регіональна, ані місцеві програми розвитку малого підприємництва не здатні розв'язати проблему встановлення місцевими радами необґрунтовано високого рівня ставок єдиного податку, які не відповідають рівню соціально-економічного розвитку територій, що зменшує надходження до місцевого бюджету, перешкоджає розвитку підприємництва, призводить до «тінізації» місцевої економіки, безробіття, негативно впливає на наповнення місцевого бюджету, реалізацію місцевих соціальних програм, якість життя населення, бізнес-клімат та інвестиційний імідж території.

1.2. Вплив малого і середнього бізнесу та підприємництва на ринок праці й зайнятість населення

Ураховуючи, що найбільш негативний вплив від світової фінансово-економічної кризи зазнали великі підприємства, одним із негативних наслідків стало значне збільшення кількості безробітних осіб. Так, згідно з даними Головного управління статистики в Дніпропетровській області на обліку в державній службі зайнятості станом на 1 березня 2011 р. перебувало 37,7 тис. незайнятих громадян, що шукали роботу, з яких 56,4% становили жінки, 44,6% – особи у віці до 35 років. Кількість зареєстрованих безробітних порівняно з відповідною датою минулого року збільшилась на 9,8% і станом на 1 березня 2011 р. склала 36,4 тис. осіб. Офіційного статусу безробітних на зазначену дату набули 96,4% незайнятих громадян, з них 70,8% отримували допомогу по безробіттю.

Рівень зареєстрованого безробіття у цілому по області станом на 1 березня 2011 р. становив 1,8% від кількості населення працездатного віку, що на 0,2% більше, ніж на відповідну дату 2010 р. При цьому показник серед сільського населення перевищував рівень зареєстрованого безробіття для мешканців міських поселень та складав 3,2% проти 1,5%

відповідно. У той же час, на початок липня 2010 р. (до прийняття Податкового кодексу) рівень зареєстрованого безробіття у цілому по області становив 1,3% від кількості населення працездатного віку (у 2009 р. 1,4%).

У містах найвищий рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Жовтих Водах (5,9%), найнижчий – у Першотравенську (0,7%). Серед районів найбільшим цей показник був у Юр'ївському (7%), найменшим – у Дніпропетровському (1,3%).

Навантаження незайнятого населення, яке звернулося за сприяння у працевлаштуванні до державної служби зайнятості, на одне вільне робоче місце (вакансію) на кінець лютого 2011 р. становило 5 осіб. У містах Дніпропетровську, Кривому Розі, Павлограді, Тернівці згаданий показник дорівнював 2 особам, у той час як в Апостолівському районі на одне вільне робоче місце (вакансію) претендували 45 осіб.

Із Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття у лютому 2011 р. на допомогу по безробіттю було витрачено 23,2 млн. грн. (у червні 2010 р. на допомогу по безробіттю було витрачено 13,6 млн. грн.).

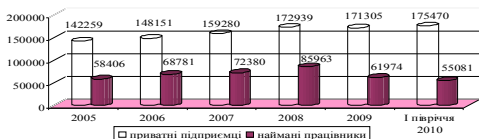
Середньооблікова кількість безробітних, які її отримували у згаданому місяці, становила 25,8 тис. осіб. Середній розмір допомоги у лютому 2011 р. у порівнянні з відповідним місяцем попереднього року збільшився на 23,1% та склав 900 грн., проте це на 4,4% менше законодавчо встановленого з 1 січня 2011 р. (941 грн.) рівня мінімальної заробітної плати.

Якщо у першому півріччі 2010 р. в Україні намітилося певне поживлення економічних процесів, то протягом 2010 р. суттєві зміни у сфері оподаткування, неузгодженість державної регуляторної політики, підвищення фіскального тиску створили значні перешкоди для розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області.

Показник рівня зареєстрованого безробіття серед сільського населення складає 1,5%, для мешканців міських поселень 1,2%. Найвищий рівень зареєстрованого безробіття у містах зареєстровано у Жовтих Водах (4,9%), найнижчий – у Першотравенську (0,6%). Серед районів найбільшим цей показник є в Покровському (3,2%), найменшим – у Павлоградському (0,8%).

У цей же час намітилася тенденція до збільшення кількості найманих працівників на малих підприємствах області. Так, кількість діючих малих підприємств станом на 1 липня 2010 р. перевищувала 23 тис. до роботи на яких було залучено 150,5 тис. осіб, що на 4,2 тис. осіб більше, ніж у 2008 р.

Кількість приватних підприємств та найманих працівників

Суттєвим є внесок малого підприємництва в подолання проблеми безробіття в області. Так, лише протягом 2009 р. на Дніпропетровщині створено близько 48 тис. нових робочих місць, з яких 26,4 тис. (55%) за рахунок малого бізнесу. Переважно, робочі місця створювалися у містах Кривий Ріг – 14,0 тис., Дніпропетровськ – 7,5 тис., Павлоград – 1,4 тис., у районах: Апостолівському – 663 робочих місць, Новомосковському – 485. За 5 місяців 2010 р. було створено 20,5 тис. нових робочих місць, з яких 16,4 тис. (80%) у сфері малого підприємництва. Загальна кількість найманих працівників наведена нижче в діаграмах.

Кількість підприємств малого бізнесу зареєстрованих у Дніпропетровській області становить 71 одиниця з розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, при середньому показнику по Україні – 75. Серед лідерів Дніпропетровської області по кількості малих підприємств такі міста: Дніпропетровськ (134), Дніпродзержинськ (65), Павлоград (56), Новомосковськ (53), Кривий Ріг (52) та райони: Дніпропетровський (89), Криворізький (53), Магдалинівський (38), Верхньодніпровський (37), Широківський (36).

Станом на 1 травня 2011 р. в Дніпропетровській області на обліку в органах податкової служби перебувало 91 656 юридичних осіб та 193 157 фізичних осіб – суб'єктів господарської діяльності.

Станом на 1 січня 2011 р. в Дніпропетровській області на обліку в органах податкової служби перебувало платників єдиного податку:

юридичних осіб – 11 102, на 1 квітня 2011 р. – 9 197 (зменшення на 1 905, або на 17,16%);

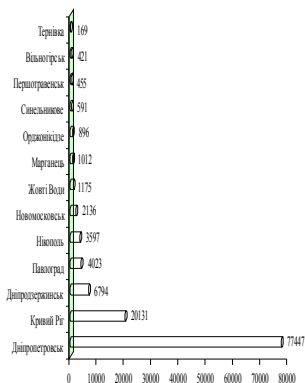
фізичних осіб – 75 460, на 1 квітня 2011 р. – 58 545 (зменшення на 16 915, або на 22,4%).

При цьому кількість найманих працівників у фізичних осіб платників єдиного податку скоротилася з 47 907 (на 01.01.2011) до 40 522 (на 01.04.2011), тобто на 7 385 або на 15,4%.

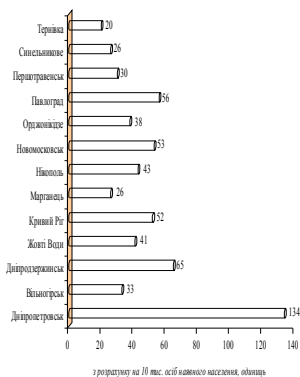
До переваг малого підприємництва відносять його мобільність та адаптивність, саме ці якості дозволили цьому сегменту втриматися під час світової фінансово-економічної кризи, а за деякими параметрами показати невелике зростання.

Загалом понад 380 тис. працездатного населення Дніпропетровської області зайнято у сфері малого бізнесу. Значною у цьому сегменті є частка приватних підприємств – близько 175,4 тис., які мають 55,1 тис. найманих працівників. Загальна кількість суб'єктів господарської діяльності зареєстрованих у Дніпропетровській області складає 299 440 одиниць станом на 1 січня 2011 р.

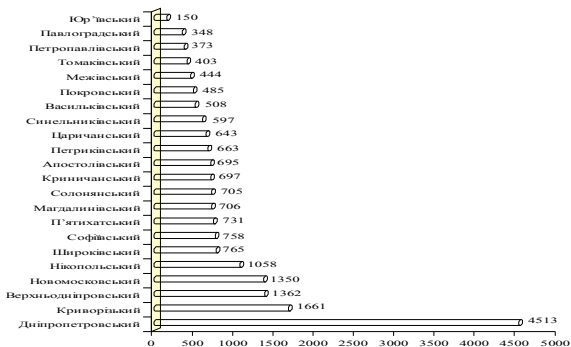
Кількість найманих працівників на малих підприємствах
у містах Дніпропетровської області в 2009 році

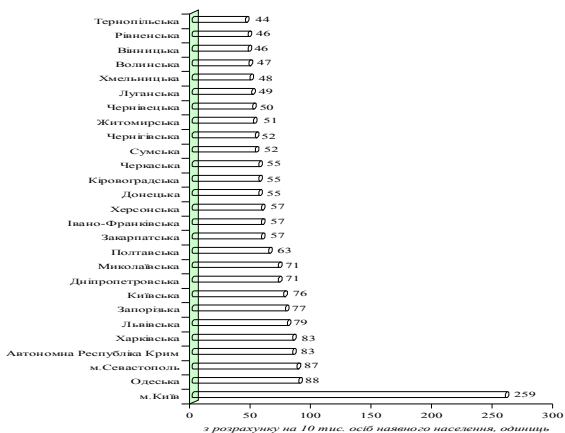
Кількість малих підприємств
у містах Дніпропетровської області в 2009 році

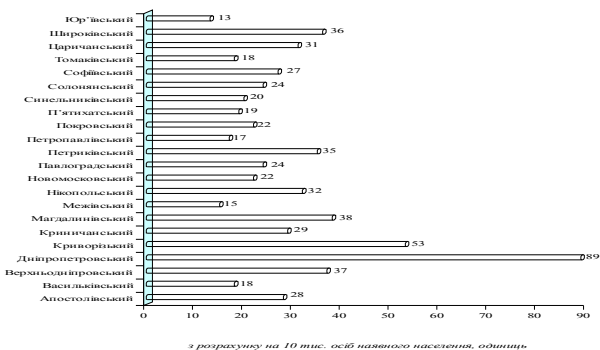
Кількість найманих працівників на малих підприємствах
у районах Дніпропетровської області в 2009 році

Кількість малих підприємств в регіонах України в 2009 році

Кількість малих підприємств у районах Дніпропетровської області в 2009 році

РОЗДІЛ 2.

УЗАГАЛЬНЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ОПИТУВАНЬ ПІДПРИЄМЦІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У межах виконання Програми розвитку малого підприємництва на 2009 – 2010 роки в Дніпропетровській області в липні 2010 р. було проведено опитування близько 5 тис. суб'єктів підприємницької діяльності з міст і районів області, метою якого було одержання пропозицій щодо вдосконалення роботи органів влади в напрямі створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області.

За результатами аналізу отриманої під час опитування інформації були визначені основні проблеми, характерні для всіх міст і районів області, зокрема:

- складність дозвільної системи;
- несприятливе регуляторне середовище;
- недосконалі системи оподаткування та ліцензування;
- невирішеність питань землевідведення та підготовки містобудівної документації.

Негативним прикладом є існування в обласному центрі «дозволів на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг» (так званих «зелених», «блакитних» карток), які не відповідають вимогам чинного законодавства.

На думку опитаних підприємців області до першочергових завдань належить:

- передача повноважень з оформлення та проведення експертиз містобудівної та землепорядної документації з обласного на місцевий рівень;
- упорядкування планових і позапланових перевірок господарської діяльності органами державного нагляду (контролю);
- ліквідація об'єктів стихійної торгівлі біля легальних об'єктів бізнесу;
- поновлення програм кредитування для малого підприємництва.

На місцевому рівні підприємцями області були визначені такі завдання:

- спрощення процедури оформлення договорів оренди земельних ділянок, у т.ч. під розміщення малих архітектурних форм, та забезпечення прозорості й відкритості процедур оформлення відповідних документів для підприємців;
- врегулювання процедури відносин з представниками державних податкових інспекцій при прийнятті звітності від суб'єктів господарювання, у т.ч. електронними каналами зв'язку, використання необґрунтованого «податкового навантаження» та його постійне підвищення, порушення термінів при прийнятті звітності від суб'єктів господарювання, непорядкованість планових і позапланових податкових перевірок;

спрощення порядку оформлення оренди комунального майна та зменшення орендних ставок за користування об'єктами комунальної власності;

ліквідація стихійної торгівлі біля легальних об'єктів бізнесу;

спрощення порядку отримання тимчасових дозволів на торгівлю у весняно-літній період.

На обласному рівні підприємці виділили такі пріоритетні напрями:

спрощення процедури отримання документів дозвільного характеру обласного рівня шляхом делегування повноважень на місця (експертиза містобудівної, землепорядної документації, видача дозволів інспекцією ДАБК);

вирішення питання щодо прийому та отримання документів дозвільного характеру від органів СЕС виключно в приміщеннях дозвільних центрів;

заборона представникам СЕС вимагати додаткові кошти від підприємців за виїзд на об'єкти, на які необхідно видати дозвільні документи;

зменшення вартості підключення нових об'єктів бізнесу до електропостачання та інших видів комунікацій;

забезпечення відкритого доступу до нормативно-правових документів органів державного нагляду (контролю) в області, дотримання яких є обов'язковим для підприємців.

Основними причинами незадовільного розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області є:

існування адміністративних бар'єрів;

проблеми в роботі державних реєстраторів та адміністраторів;

велике податкове навантаження та недосконалість системи місцевих податків та зборів;

брак освітніх програм для осіб, що вирішили започаткувати власну справу;

складність доступу до фінансово-кредитних ресурсів, високі відсоткові ставки за банківськими кредитами та необхідність представлення заставного майна, що в декілька разів перевищує суму кредиту;

нерозвинена інфраструктура підтримки підприємництва (відсутність або недостатня кількість: лізингових компаній, бізнес-інкубаторів, небанківських кредитних установ, бірж, технопарків тощо);

відсутність системності та узгодженості в регуляторній базі, часта зміна та прийняття непередбачуваних регуляторних актів;

недостатня кваліфікація та брак досвіду в державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування з питань реалізації державної регуляторної політики, розвитку підприємництва, стратегічного планування тощо.

відсутність дієвої державної підтримки малого підприємництва.

РОЗДІЛ 3. РЕГУЛЯТОРНИЙ КЛІМАТ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Аналіз стану виконання Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

З моменту прийняття Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» і до цього часу залишаються нерозв'язаними проблеми його належного виконання органами влади усіх рівнів.

Ураховуючи, що на загальнодержавному рівні де-юре створені майже бездоганні умови для господарської діяльності, проте бізнес-клімат, інвестиційний імідж України та відносини між державою й бізнесом до цього часу залишаються на незадовільному рівні. Причиною цього є несприятливий регуляторний клімат для ведення господарської діяльності. У національному правовому полі існують чотири дуже важливих для підприємців законодавчі акти, які є основою регуляторної бази України: Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 р., Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 р., Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 6 вересня 2005 р., Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. Додержання та беззаперечне виконання органами місцевого самоврядування та органами державної влади вимог, принципів та процедур зазначених документів повинно було стати вирішенням багатьох проблем підприємців, а також ефективним інструментом забезпечення ефективного діалогу між бізнесом, владою та громадськістю. Однак постійний незадовільний стан реалізації державної регуляторної політики, дозвільної системи, а зараз і системи контролю, не дає реалізувати можливості та використати значний потенціал розвитку підприємництва в Україні. Утрачається головний ресурс України – підприємницький потенціал, із кожним днем утрачається ще більше можливостей для конкретного пересічного громадянина, територіальній громаді та України в цілому.

Здійснення регуляторної діяльності має відбуватися у повній відповідності до процедур, передбачених Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», у разі прийняття регуляторних актів із порушенням певних процедур – такі регуляторні акти підлягають скасуванню. Даним законом також встановлено відповідні вимоги до документів, які супроводжують регуляторну діяльність.

Серед іншого передбачається відкритість усіх процесів підготовки проектів регуляторних актів та їх обговорення. У процесі здійснення

регуляторної діяльності обов'язковому оприлюдненню підлягають такі документи:

- план діяльності з підготовки проектів регуляторних актів та зміни до нього (ст. 7);
- повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта (ст. 9);
- проект регуляторного акта (ст. 9);
- аналіз регуляторного впливу (ст. 9);
- офіційне оприлюднення прийнятого регуляторного акта (ст. 12);
- звіт про відстеження результативності (ст. 10);
- інформація про здійснення регуляторної діяльності (ст. 14).

З метою належного виконання вимог закону всі виконавчі органи влади повинні були внести відповідні зміни до своїх регламентів, що передбачено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового регламенту місцевої державної адміністрації» від 11 грудня 1999 р. № 2263. Постановою Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. № 3, зокрема, передбачено оприлюднення усіх документів, які підготовлені в процесі здійснення регуляторної діяльності на офіційному веб-сайті регуляторного органу. Для належного виконання органами виконавчої влади вимог закону у ст. 18 викладено організаційні засади здійснення державної регуляторної політики центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» одним із головних принципів державної регуляторної політики визначено прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язків розгляду регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності. Проте без додаткового законодавчого забезпечення цей принцип має суто декларативний характер. Існуючий досвід співпраці інститутів громадянського суспільства із владою підтверджує цю тезу. У відповідь на запити інститутів громадянського суспільства щодо регуляторної діяльності в органах державної влади та органах місцевого самоврядування наводять безліч причин, які виправдовують ненадання інформації, надання неповної інформації або взагалі надається «відписка». Систематичне невиконання вимог чинного законодавства або імітація виконання призводить до приховування інформації про регуляторну діяльність органів влади. З метою унеможливлення віднесення інформації про регуляторну діяльність до конфіденційної доцільно внести такі зміни до ст. 30 Закону України «Про

інформацію»: частину четверту після абзацу п'ятого доповнити абзацом такого змісту: «Про регуляторну діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб».

Ураховуючи той факт, що регуляторні акти, які приймаються з порушенням вимог закону, можуть призводити до значних втрат суб'єктів господарської діяльності, а також до використання такого інструменту з метою усунення конкурентів, доцільно проводити систематичний моніторинг дотримання органами влади встановлених чинним законодавством принципів та процедур підготовки та прийняття регуляторних актів. Такий моніторинг в Дніпропетровській області здійснюється громадськими організаціями за активної участі управління розвитку споживчого ринку та підприємництва, який є структурним підрозділом Дніпропетровської облдержадміністрації, що відповідає за здійснення державної регуляторної політики.

Відповідно до основних завдань управління у сфері реалізації державної регуляторної політики та з метою реалізації принципу послідовності та передбачуваності регуляторної політики, розробка проектів регуляторних актів Дніпропетровської облдержадміністрації у 2010 р. здійснювалась згідно з Планом діяльності з підготовки проектів регуляторних актів, затвердженим заступником голови облдержадміністрації 8 грудня 2009 р. та оприлюдненим у грудні 2009 р., до якого увійшло 5 проектів регуляторних актів. Протягом 2010 р. до вивченого Плану вносилися зміни (4 проекти розпоряджень голови облдержадміністрації).

Плани діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на 2010 рік затвердили та оприлюднили всі міські ради та 12 райдержадміністрацій. Загалом по області планувалося прийняття понад 150 актів органами місцевого самоврядування та понад 20 райдержадміністраціями.

Проекти регуляторних актів облдержадміністрації, відповідні аналізи регуляторного впливу, звіти про результати відстеження результативності регуляторних актів оприлюднювалися шляхом їх розміщення на офіційному веб-сайті облдержадміністрації (www.adm.dp.gov.ua), сайті «Малий бізнес Дніпропетровської області» (www.smallbusiness.dp.ua) та у друкованому виданні «Вісті Придніпров'я». Проекти регуляторних актів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з відповідними аналізами регуляторного впливу оприлюднювалися у місцевих засобах масової інформації та на веб-сторінках місцевих органів влади. Протягом 2010 р. було переглянуто та здійснено оновлення реєстру чинних регуляторних актів облдержадміністрації, який розміщений на офіційному веб-сайті облдержадміністрації.

Місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування вживалися заходи щодо залучення бізнес-спільноти до регуляторних процесів, участі підприємців у підготовці проектів нормативно-правових актів місцевого рівня. Прикладом успішної роботи з громадськістю є досвід міст Кривого Рогу, Дніпропетровська, Павлограда, а також Апостолівського району. Так, протягом 2010 р. Дніпропетровською, Павлоградською міськими радами, органами місцевого самоврядування

Апостолівського району проведено по 5 громадських слухань щодо обговорення проектів регуляторних актів, Криворізькою міською радою – 24 громадських слухання з питань обговорення 15 проектів рішень та перевірки сталого досягнення 10 діючими регуляторними актами цілей, задекларованих при їх прийнятті за участю 900 членів територіальної громади.

Ефективною формою проведення публічних обговорень проектів регуляторних актів стали засідання «круглих столів» та громадські збори. Так, протягом 2010 р. Дніпродзержинською міською радою було проведено 16 засідань «круглих столів» та 16 зборів, Павлоградською міською радою – 5 засідань «круглих столів», Апостолівською райдержадміністрацією – 3 громадських зборів. У містах Кривий Ріг і Синельникове питання впровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності обговорювалося на 6 семінарах за участю громадськості. У місті Павлоград проведено 4 таких семінари.

У 2010 р. здійснювалося відстеження результативності дії прийнятих регуляторних актів з метою запобігання прийняттю неефективних регуляторних актів. Так, були проведені базові відстеження результативності таких регуляторних актів: розпорядження голови облдержадміністрації «Про встановлення нормативу рентабельності за надання в оренду торгових приміщень (площ), устаткування у торговельних об'єктах, на ринках з продажу продовольчих та непродовольчих товарів в умовах фінансово-економічної кризи» від 02.03.2010 № Р-90/0/3-10; розпорядження голови облдержадміністрації «Про встановлення граничного розміру плати за проживання в гуртожитках» від 02.10.2009 № Р-21/0/3-09. Звіти про результати відстежень зазначених регуляторних актів розміщувалися у газеті «Вісті Придніпров'я» та на офіційному веб-сайті облдержадміністрації.

Протягом 2010 р. органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади також проводилися заходи з відстеження результативності регуляторних актів. Так, Криворізькою міською радою здійснено 26 відстежень результативності регуляторних актів, Дніпропетровською – 3 базових і 3 повторних, Дніпродзержинською – 11 базових, 5 повторних і 3 періодичних, Марганецькою – 6 базових і 1 повторне, Тернівською – 3 базових і 10 повторних, органами місцевого самоврядування Апостолівського району – 33 базових та 14 повторних тощо.

Як це було характерно для минулих років, основну увагу облдержадміністрації зосереджено на методичному керівництві та роз'яснювальній діяльності, зокрема, у 2010 р. було проведено: навчальний семінар з представниками місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на тему «Про здійснення державної регуляторної політики на місцевому рівні»; кушові семінари-тренінги на базі Дніпропетровської, Верхньодніпровської, Софіївської, Васильківської райдержадміністрацій за участю представників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на тему: «Про удосконалення

регуляторної діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування», в яких взяло участь близько 400 осіб.

Дніпропетровською обласною громадською організацією «Дніпропетровський координаційно-експертний центр з питань регуляторної політики» протягом 2010 р. було проведено громадську експертизу регуляторної діяльності Солонянської та Широківської райдержадміністрацій. Розроблені експертні пропозиції були заслухані на колегіях вказаних місцевих державних адміністрацій та у подальшому враховані в їх практичній діяльності.

Згідно з розпорядженням голови облдержадміністрації «Про забезпечення підтримки та розвитку малого підприємництва» від 29.10.2009 № Р-577/0/3-09 запроваджено щоквартальну звітність виконавчих органів міських рад та райдержадміністрацій про стан впровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

3.2. Аналіз стану виконання Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

Станом на 1 січня 2011 р. в Дніпропетровській області функціонували 35 дозвільних центрів та працювали 48 державних адміністраторів. Видача документів дозвільного характеру обласного рівня здійснюється 10 територіальними органами у Центрі дозвільних процедур «Єдиний офіс» Дніпропетровської міської ради.

З метою впорядкування їх діяльності та забезпечення єдиного підходу до роботи з суб'єктами господарювання щодо видачі документів дозвільного характеру, розроблені Єдині вимоги до роботи дозвільних центрів області та до порядку участі в них представників місцевих дозвільних органів, які направлені до міських голів та голів райдержадміністрацій для практичного впровадження у роботу (листи голови облдержадміністрації від 06.10.2010 № 24-5806/0/2-10 та від 12.10.2010 № 24-5974/0/2-10).

У рамках реалізації пілотного проекту щодо організації регіонального інформаційно-ресурсного центру при Дніпропетровській облдержадміністрації «Відкрита влада» в жовтні 2010 р. в усіх дозвільних центрах області було встановлено спеціальне програмне забезпечення «Система моніторингу роботи дозвільних центрів районів і міст Дніпропетровської області та обліку дозвільних процедур», що дозволяє здійснювати контроль за станом розгляду заяв та документів, поданих суб'єктами господарювання для отримання документів дозвільного характеру, своєчасністю їх видачі або прийняттям рішень про відмову в їх видачі. З метою опанування державними адміністраторами регіону цього програмного забезпечення було проведено низку «кущових» семінарів з їх навчання із залученням розробників програми.

Згідно з розпорядженням голови облдержадміністрації «Про організацію регіонального інформаційно-ресурсного центру при Дніпропетровській облдержадміністрації «Відкрита влада» від 18.11.2010

№ Р-718/0/3-10 інформація про діяльність дозвільних центрів щоденно надходить до облдержадміністрації в електронному вигляді. Щотижнево управлінням розвитку споживчого ринку та підприємництва облдержадміністрації узагальнюються дані про кількість виданих по області документів дозвільного характеру, у т.ч. достроково або з порушеннями строків. До керівників міст і районів, на території яких зафіксовані порушення строків підготовки та видачі підприємцям документів дозвільного характеру, з боку облдержадміністрації вживаються відповідні заходи, спрямовані на усунення ними виявлених порушень.

Також у рамках реалізації пілотного проекту «Відкрита влада» управлінням розвитку споживчого ринку та підприємництва облдержадміністрації здійснено збір та узагальнення інформації щодо видачі документів дозвільного характеру через дозвільні центри міст області, районів області та обласний дозвільний центр, а також щодо надання адміністративних послуг структурними підрозділами облдержадміністрації. Розроблено порядки руху заяв суб'єктів господарювання на одержання документів дозвільного характеру через зазначені дозвільні центри та отримання адміністративних послуг від структурних підрозділів облдержадміністрації. Ця інформація підготовлена з метою розміщення на веб-порталі «Відкрита влада», й висвітлена на веб-сайті «Малий бізнес Дніпропетровської області». Інформація про адміністративні послуги, що надаються в облдержадміністрації, розміщена на інформаційному стенді регіонального інформаційно-ресурсного центру при Дніпропетровській облдержадміністрації «Відкрита влада».

3.3. Прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування в Дніпропетровській області

Відповідно до Закону України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» від 14 грудня 2010 р. № 2784-VI з 11 січня 2011 р. в Україні повторно запроваджено прискорений перегляд регуляторних актів. Подібна технологія перегляду регуляторних актів у світі отримала назву – «регуляторна гільйотина». Першого разу, у 2005 р., під «регуляторну гільйотину» потрапили закони України, постанови Кабінету Міністрів України, а також акти органів виконавчої влади. Указ Президента України «Про деякі заходи щодо забезпечення здійснення державної регуляторної політики» від 1 червня 2005 р. № 901/2005 мав рекомендаційний характер для органів місцевого самоврядування та був проігнорований у більшій частині цих органів влади.

Разом з тим, саме на рівні місцевого самоврядування відзначено найбільшу кількість проблем у здійсненні державної регуляторної політики й порушень вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. Тому не дивно, що законодавцями було прийнято рішення провести «регуляторну гільйотину» й скасувати усі застарілі та

неефективні регуляторні акти, що були прийняті органами та посадовими особами місцевого самоврядування у попередні роки.

Технологія проведення «регуляторної гільйотини» була ґрунтовно досліджена у 2005 р., того ж року частково були проаналізовані її здобутки і чинники, що мали вплив на її результативність. На жаль, Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва не врахував недоліки і проблеми попередньої «регуляторної гільйотини». Так, якщо у 2005 р. першим завданням Кабінету Міністрів України було визначено вжиття заходів щодо зміцнення кадрового потенціалу регуляторних органів, зокрема, шляхом запровадження системи навчання працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення виконання Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», то у 2011 р. цьому питанню взагалі не було приділено увагу. Також відсутні межі «регуляторної гільйотини», тобто не встановлено період прийняття актів, які будуть переглядатися. Таким чином, мають бути переглянуті усі документи прийняті з часу утворення органів місцевого самоврядування. Встановлена у Законі України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» межа у 90 днів є нереальною для такого обсягу роботи. За кордоном на проведення таких реформ відводять від 12 до 18 місяців.

Як було зазначено вище відповідний закон про «регуляторну гільйотину» набрав чинності 11 січня 2011 р., а методичні рекомендації щодо формування та організації діяльності робочих комісій з питань прискореного перегляду регуляторних актів і методичні рекомендації щодо проведення аналізу регуляторних актів були затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва лише 13 січня 2011 р. Хоча зазначені вище методичні рекомендації майже не відрізняються від тих, що були прийняті у 2005 р. Останній же термін створення відповідних робочих комісій в органах місцевого самоврядування – 16 січня 2011 р. Таким чином, з використанням затвердженої методики протягом 3 днів робочі комісії мали бути утворені у 458 міських, 886 селищних і 10 279 сільських радах, що також є нереальним, особливо урахувавши можливість доступу до мережі Інтернет у сільській місцевості.

Зважаючи на той факт, що робочі комісії не були створені своєчасно, усі інші передбачені у законі терміни також були порушені, а саме:

подання робочій комісії списків усіх нормативно-правових актів, прийнятих відповідними органами та посадовими особами місцевого самоврядування, та копії таких актів на паперових та електронних носіях – до 18.01.2011 р.;

складання робочими комісіями загальних переліків регуляторних актів – до 21.01.2011 р.;

проведення робочими комісіями аналізу регуляторних актів та визначення способу їх приведення у відповідність із принципами державної регуляторної політики – до 25.02.2011 р.;

складання робочими комісіями та подання до 02.03.2011 р. сільським, селищним, міським головам, Київському міському голові, голові Севастопольської міської ради, головам районних у містах, районних, обласних рад:

1) переліку регуляторних актів, що відповідають принципам державної регуляторної політики;

2) переліку регуляторних актів, що не відповідають принципам державної регуляторної політики та потребують внесення до них змін;

3) переліку регуляторних актів, що не відповідають принципам державної регуляторної політики та потребують визнання їх такими, що втратили чинність, або скасування;

4) стислого обґрунтування включення кожного регуляторного акта до зазначених вище переліків.

Тобто під час розробки Закону України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» не були враховані особливості притаманні органам місцевого самоврядування, їх невисокий кадровий потенціал та низький рівень матеріального забезпечення, а також можливості виконання значного обсягу фахової роботи невідготовленими людьми у короткий строк.

Спеціальну підготовку у лютому 2011 р. було проведено лише для фахівців Дніпропетровської міської ради, її виконавчого комітету та робочої комісії. На даний час відсутня інформація про результати проведення прискореного перегляду регуляторних актів, прийнятих Дніпропетровською обласною радою. До процесу прискореного перегляду прийнятих регуляторних актів майже не були залучені районні у містах ради. Наприклад у м. Дніпропетровську такий перегляд було проведено лише Жовтневою районною у м. Дніпропетровську раді. Як правило, під час проведення прискореного перегляду органи місцевого самоврядування скасовували застарілі нормативно-правові акти, ті, що суперечать чинному законодавству або акти термін дії яких сплив. Таким чином зменшення кількості регуляторних актів жодним чином не має впливу на поліпшення бізнес-клімату й спрощення умов ведення підприємницької діяльності. Основні результати прискореного перегляду регуляторних актів прийнятих органами та посадовими особами органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області наведено у таблиці 1.

До факторів, що негативно вплинули на проведення прискореного перегляду слід віднести:

невиправдано скорочений термін проведення прискореного перегляду;

недостатній рівень кваліфікації кадрів;

відсутність належного матеріально-технічного забезпечення органів місцевого самоврядування;

значний обсяг документів, що мають бути переглянуті в процесі проведення «регуляторної гільйотини»;

відсутність об'єднань підприємців, наукових установ та профільних громадських організацій в селах, селищах та малих містах;

брак досвідчених фахівців з впровадження державної регуляторної політики у третьому секторі.

Таблиця 1

ІНФОРМАЦІЯ
про перегляд чинних регуляторних актів органів місцевого
самоврядування Дніпропетровської області

Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість діючих регуляторних актів (всього)	в тому числі		
		підлягають скасуванню, або втраті чинності (всього)	підлягають внесенню змін (всього)	не потребують змін, доповнень (всього)
Область	2172	1146	143	883
Міські ради	389	94	53	242
Районні у містах ради	7	7	-	-
Районні ради	126	41	7	78
Міські ради районного значення	51	22	4	25
Сільські, селищні ради	1599	982	79	538

Таким чином, Закон України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» не мав шансів бути виконаним належним чином й не зміг суттєво змінити існуючу ситуацію із незадовільним рівнем виконання вимог державної регуляторної політики органами місцевого самоврядування. Значна частина органів місцевого самоврядування проігнорувала вимоги даного закону, тому що їх неможливо було виконати якісно невідповідними кадрами й у надзвичайно стислі строки. Як висновок – бізнес-клімат та інвестиційний імідж Дніпропетровської області та усієї України найближчим часом не покращиться.

3.4. Аналіз рівня відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області

У контексті аналізу проблемних аспектів, що стримують розвиток підприємництва в Україні особливої актуальності набуває проблема відкритості органів державної влади, органів місцевого самоврядування та участі громадськості в здійсненні державної регуляторної політики. Насамперед, це обумовлено особливостями сучасного стану реалізації регуляторної політики та впровадження регуляторної реформи. Головною ознакою останнього часу була інформаційна закритість регуляторних

органів, що зумовило незначну участь громадськості у виробленні та реалізації державної політики. Здебільшого це було зумовлено небажанням органів влади та органів місцевого самоврядування залучати громадськість до обговорення проектів рішень. У такий спосіб порушувалися права громадян, передбачені ст. 38 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами.

Існують кілька законодавчих (Закони України «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про інформацію») та низка підзаконних нормативно-правових документів, які регламентують право громадян на інформацію та участь у виробленні та реалізації державної політики, проте це не вирішує існуючої проблеми. Про це, зокрема, свідчить інтенсивність прийняття останнім часом нових нормативно-правових актів, які регламентують питання підвищення відкритості органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Окрім зазначених вище законів, багато прав і можливостей для підприємців надає Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», який дозволяє підприємцям, громадянам та їх об'єднанням бути залученими до процесу вироблення політики. Ефективне використання громадськістю наданих цим законом прав дозволить зробити процес підготовки регуляторних актів прозорим, що також дозволить унеможливити прийняття необґрунтованих, економічно недоцільних рішень регулювань. Так, відповідно до ст. 6 цього закону громадяни, суб'єкти господарювання, їх об'єднання та наукові установи, а також консультативно-дорадчі органи, що представляють інтереси громадян і суб'єктів господарювання, мають право: подавати до регуляторних органів пропозиції щодо необхідності підготовки проектів регуляторних актів, брати участь в їх розробці; подавати зауваження та пропозиції щодо оприлюднення проектів регуляторних актів, брати участь у відкритому обговоренні питань, пов'язаних із регуляторною діяльністю; бути залученими регуляторними органами до підготовки аналізів регуляторного впливу та експертних висновків щодо регуляторного впливу і відстеження результативності регуляторних актів або самостійно проводити таку роботу та подавати відповідні пропозиції регуляторним органам; одержувати від регуляторних органів у відповідь на свої звернення інформацію щодо їхньої регуляторної діяльності.

Разом з тим, результати незалежних громадських моніторингів дотримання місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» показують, що рівень виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог закону залишається незадовільним. Як правило не на всіх веб-сайтах органів влади наведена інформація про регуляторну діяльність. Хоча у Дніпропетровській області, завдяки міжнародним грантам (проект «Електронне село» за підтримки Дніпропетровської облдержадміністрації, Дніпропетровської обласної ради, Фонду Східна Європа, Координатора проектів ОБСЄ в Україні та агентства США з міжнародного розвитку), райдержадміністрації мають власні офіційні веб-сайти, проте на них не

наводиться обов'язкова інформація про регуляторну діяльність райдержадміністрацій. Таким чином, інформація про регуляторну діяльність райдержадміністрацій є закритою або недоступною. Єдиним приємним виключенням з 22 райдержадміністрацій Дніпропетровської області є офіційний веб-сайт Межівської райдержадміністрації, на якому розміщена інформація про регуляторну діяльність органів місцевого самоврядування даного району і чинні ставки єдиного податку.

Під час ретельного аналізу інформації, розміщеної на офіційних веб-сайтах райдержадміністрацій Дніпропетровської області виявлені такі найбільш поширені порушення:

- відсутність оприлюднених планів діяльності регуляторного органу з підготовки проектів регуляторних актів та змін до них (відповідно до вимог чинного законодавства повинні бути затверджені до 15 грудня та оприлюднені до 25 грудня);

- відсутність повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта з метою одержання зауважень і пропозицій, що позбавляє зацікавлених осіб повної інформації про спосіб оприлюднення, строк та спосіб подання зауважень, тобто порушує їх права;

- оприлюднення повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта з метою одержання зауважень і пропозицій без зазначення обов'язкової інформації, передбаченої чинним законодавством;

- порушення процедури оприлюднення проекту регуляторного акта та відповідного аналізу регуляторного впливу (відповідно до чинного законодавства протягом 5 робочих днів з дня оприлюднення повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта з метою одержання зауважень і пропозицій);

- підготовка формального аналізу регуляторного впливу без наведення відповідних обґрунтувань, розрахунків та показників результативності регуляторного акта;

- відсутність оприлюднених звітів про відстеження результативності регуляторних актів та інформації про здійснення регуляторної діяльності;

- розгляд лише однієї альтернативи під час розгляду альтернативних способів досягнення встановлених цілей, без проведення оцінки альтернатив, без наведення аргументів щодо переваги обраного способу досягнення встановлених цілей;

- невиконання вимог щодо обґрунтованого доведення, що досягнення запропонованих регуляторним актом цілей є можливим з найменшими витратами для суб'єктів господарювання, громадян та держави;

- невиконання вимог щодо визначення показників результативності регуляторного акта, а також відсутність обґрунтування залежності досягнення прогнозних показників від терміну чинності регуляторного акта.

Можливо для виправлення існуючої ситуації у сфері відкритості та прозорості діяльності органів виконавчої влади Дніпропетровської області, обласна державна адміністрація запровадила пілотний проект «Інформаційно-ресурсний центр Дніпропетровської області «Відкрита влада». Однак поза межами цього пілотного проекту залишилися органи місцевого самоврядування, які є найбільш наближеними до громадян і підприємств, як споживачів державних послуг. Також органи місцевого самоврядування Дніпропетровської області є й найбільш закритими, про що свідчать результати громадського моніторингу дотримання органами місцевого самоврядування норм законодавства щодо встановлення ставок єдиного податку для суб'єктів підприємництва, проведеного Дніпропетровською обласною громадською організацією «Дніпропетровський координаційно-експертний центр з питань регуляторної політики» (далі – ДОГО «ДКЕЦРП») протягом листопада 2010 р. – квітня 2011 р. Метою даного моніторингу є підвищення ефективності та результативності діяльності органів місцевого самоврядування з наповнення місцевих бюджетів, встановлення оптимальних ставок єдиного податку, створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, формування позитивного інвестиційного іміджу Дніпропетровської області.

Аналіз результатів проведеного моніторингу показав, що органи місцевого самоврядування Дніпропетровської області не здійснюють обов'язкові процедури, визначені чинним законодавством України, а саме:

- відсутнє планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів;

- до проектів регуляторних актів не готується аналіз їх регуляторного впливу;

- проекти регуляторних актів не оприлюднюються з метою одержання зауважень та пропозицій;

- не здійснюється відстеження результативності регуляторних актів;

- не оприлюднюється щорічна інформація про здійснення

- органами місцевого самоврядування державної регуляторної політики.

Як наслідок, органи місцевого самоврядування приймають необґрунтовані та економічно неефективні регуляторні акти, які призводять до створення несприятливих умов для розвитку підприємництва, погіршення бізнес-клімату та формування негативного іміджу не лише Дніпропетровщини, а й України у цілому. Одним із найбільш впливових чинників, який обумовлює такий незадовільний стан, є високий рівень інформаційної закритості органів місцевого самоврядування та непрозорості діяльності цих органів влади для пересічних громадян.

У Дніпропетровській області запроваджено проект «Відкрита влада» за підтримки голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації О.Ю. Вілкула. Разом з тим органи місцевого самоврядування Дніпропетровської області демонструють надзвичайну закритість і непрозорість своєї діяльності. Так, протягом грудня 2010 р. – березня 2011 р. під час проведення громадського моніторингу ДОГО «ДКЕЦРП»

було надіслано до органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області 369 інформаційних запитів щодо їх регуляторної діяльності та розміру ставок єдиного податку, затверджених цими органами. Станом на 25 травня 2011 р. ДОГО «ДКЕЦРП» отримано 67 відповідей, що становить лише 18 % від загальної кількості надісланих запитів.

За результатами моніторингу визначено найбільш інформаційно закриті органи місцевого самоврядування, які взагалі проігнорували інформаційні запити, надіслані ДОГО «ДКЕЦРП», зокрема:

міські ради: Дніпропетровська (після засідання координаційної ради облдержадміністрації готує відповідь), Криворізька, Вільногірська, Жовтоводська, Новомосковська, Павлоградська, Першотравенська, Апостолівська, П'ятихатська, Верхньодніпровська, Верхівцевська, Перещепинська;

районні ради: Васильківська, Магдалинівська, Межівська, Нікопольська, Петриківська, Петропавлівська, Солонянська, Софіївська, Царичанська, Юр'ївська;

селищні ради: Васильківська, Письменська, Чаплинська, Дніпровська, Новомиколаївська, Ювілейна, Радужненська, Христофорівська, Аулівська, Демуриńska, Межівська, Червоногригорівська, Гвардійська, Губиниńska, Курилівська, Покровська, Просяньська, Вишнівська, Лихівська, Іларіонівська, Роздорська, Славгородська, Солонянська, Томаківська, Царичанська, Миколаївська, Широківська, Юр'ївська.

Таблиця 2

Інформація про рівень відкритості міських, районних та селищних рад Дніпропетровської області

№ з/п	Міцеві ради Дніпропетровської області	Кількість рад до яких надіслано запити	Кількість рад, які надали відповіді	%
1	Районні ради	22	12	55
2	Міські ради	20	8	40
3	Селищні ради	40	11	28
	Разом:	82	23	28

Серед сільських рад Дніпропетровської області найбільш закритими є сільські ради Апостолівського, Васильківського, Верхньодніпровського, Дніпропетровського, Криворізького, Криничанського, Магдалинівського, Межівського, Нікопольського, Новомосковського, Павлоградського, Покровського, П'ятихатського, Синельниківського, Софіївського, Царичанського та Юр'ївського районів (від 0% до 19%).

Таким чином, результати громадського моніторингу діяльності органів місцевого самоврядування свідчать, що Дніпропетровська область є 28

«чорною дірою» на карті України не лише для іноземних інвесторів, а й для власних громадян і підприємців. Найбільш інформаційно відкритими є органи місцевого самоврядування Солонянського району. Разом з тим, у середньому по Дніпропетровській області рівень інформаційної відкритості сільських рад складає лише 12%, селищних – 28%; міських – 40%; районних – 55%.

Таблиця 3

**Інформація
про рівень відкритості сільських рад
Дніпропетровської області**

№ з/п	Назва району Дніпропетровської області	Кількість сільрад до яких надіслано запити	Кількість сільрад, які надали відповіді	%
1	Солонянський район	18	7	39
2	Петриківський район	6	2	33
3	Широківський район	9	3	33
4	Петропавлівський район	12	3	25
5	Томаківський район	12	3	25
6	П'ятихатський район	16	3	19
7	Верхньодніпровський район	11	2	18
8	Юр'ївський район	11	2	18
9	Новомосковський район	14	2	14
10	Криничанський район	18	2	11
11	Межівський район	9	1	11
12	Апостолівський район	10	1	10
13	Софіївський район	11	1	9
14	Павлоградський район	13	1	8
15	Дніпропетровський район	13	1	8
16	Нікопольський район	15	1	7
17	Магдалинівський район	21	1	5
18	Покровський район	9	0	0
19	Синельниківський район	20	0	0
20	Царичанський район	12	0	0
21	Васильківський район	10	0	0
22	Криворізький район	17	0	0
	Разом:	287	36	12

Результати моніторингу доводять, що найбільша кількість порушень чинного законодавства відбувається саме на рівні органів місцевого самоврядування, який є найбільш наближений до потреб і проблем громадян. У цьому контексті діяльність, а точніше бездіяльність посадових осіб органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області завдає

непоправної шкоди бізнес-клімату та інвестиційному іміджу Дніпропетровської області.

Зокрема, дії посадових осіб органів місцевого самоврядування йдуть у розріз із пріоритетними напрямками, визначеними Президентом України В.Ф. Януковичем у сфері доступу до публічної інформації. Так, 3 лютого 2011 р. Президентом України було підписано Закон України «Про доступ до публічної інформації», 5 травня 2011 р. укази Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» та «Про першочергові заходи щодо забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України». Однак, органи місцевого самоврядування Дніпропетровської області, як і раніше, приховують інформацію, офіційні документи, встановлюють необґрунтовані вимоги для отримання інформації, безпідставно відмовляють у наданні громадськості інформації на письмові запити або взагалі ігнорують такі запити.

РОЗДІЛ 4.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В Україні формування основних засад інституційного забезпечення державного регулювання підприємництва було закладено Декларацією про державний суверенітет України, яку прийняла Верховна Рада Української РСР 16 липня 1990 р., Законом УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 3 серпня 1990 р., Концепцією переходу Української РСР до ринкової економіки, яку в листопаді 1990 р. схвалила Верховна Рада Української РСР. Подальший розвиток правових засад державного регулювання та формування регуляторної бази було закладено такими законодавчими актами: Постановою Верховної Ради Української РСР «Про реалізацію Закону «Про економічну самостійність Української РСР» від 3 серпня 1990 р.; Закон України «Про власність» від 7 лютого 1991 р.; «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 р.; «Про підприємства в Українській РСР» від 27 березня 1991 р.; «Про господарські товариства» від 10 вересня 1991 р. та багатьох інших нормативно-правових актів. Таким чином з дня отримання Україною незалежності та до кінця 90-х років XX ст. в Україні формувалася регуляторна база у сфері господарської діяльності.

Саме на початку 90-х років в Україні інтенсивно формувалася регуляторна база у сфері економіки та підприємництва. Однак відсутність досвіду у цій сфері призводило до суттєвих прорахунків, що в подальшому викликало зарегульованість у сфері підприємництва та господарської діяльності взагалі. Безперечно, що якість тодішньої регуляторної бази була низькою, бо лише формувалися підходи та розуміння місця й значення підприємництва для незалежної України. Ця теза також підтверджується тим фактом, що до 2009 р. до основних законів, що складають регуляторну базу було внесено багато змін і доповнень. Наприклад, до Закону України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 р., який був основою регулювання господарських відносин в Україні, станом на 31 грудня 2003 р. було внесено 62 зміни, тобто понад 5 змін щорічно. Зважаючи, що це основний закон, який регламентує діяльність підприємців, але не єдиний, а також той факт, що на виконання більшості змін у законодавчих актах приймається велика кількість підзаконних актів, спрямованих на практичну реалізацію закону – підприємницька діяльність в Україні безспідставно вважалася найбільш зарегульованою порівняно з країнами центральної та східної Європи. З 1 січня 2004 р. в Україні втратив чинність Закон України «Про підприємництво», натомість почав діяти Господарський Кодекс України, який має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України,

утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Також у травні 1991 р. вперше було створено Державний комітет України зі сприяння малим підприємствам і підприємству, який в подальшому буде визначати та спрямовувати діяльність держави щодо розвитку підприємництва та приватної ініціативи. Систематичним стає висвітлення розвитку приватного сектору та підприємництва у щорічних доповідях та посланнях Президента України Верховній Раді України. Відповідно до Указу Президента України «Про Державний комітет України з питань розвитку підприємництва» від 29 липня 1997 р. № 737/97 було створено спеціальний орган – Державний комітет України з питань розвитку підприємництва. Видання указів Президента України «Про зміни в структурі центральних органів виконавчої влади» від 15 грудня 1999 р. № 1573 та «Питання Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва» від 25 квітня 2000 р. № 721 створило підґрунтя для подальшого розвитку інституційної бази підтримки підприємництва. Постановою Кабінету Міністрів України «Про експертно-апеляційну раду при Державному комітеті з питань регуляторної політики та підприємництва» від 8 листопада 2000 р. № 1669, було утворено постійно діючий колегіальний консультативно-дорадчий орган з питань ліцензування, до складу якого входило до 20% незалежних експертів та представників громадських організацій. Такий підхід мав забезпечити неупередженість, професійність та прозорість діяльності Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва. Разом з центральними органами виконавчої влади значну увагу питанням розвитку підприємництва почали приділяти й на місцевому рівні.

4.1. Профільне управління при місцевій державній адміністрації

Організаційна структура органів виконавчої влади чітко регламентується актами Кабінету Міністрів України. Так, рекомендаційні переліки структурних підрозділів облдержадміністрацій та райдержадміністрацій затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій» від 1 серпня 2007 р. № 996. Однак, зазначені переліки не є вичерпними. Так, наприклад, у Дніпропетровській облдержадміністрації до 2007 р. повноваження щодо здійснення державної регуляторної політики було покладено на управління з питань регуляторної політики та підприємництва, зараз ці функції покладено на управління розвитку споживчого ринку та підприємництва. Як правило в місцевих державних адміністраціях обов'язки щодо розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики покладають на управління економіки або юридичний відділ, а також здійснюють певну «ротацію», перекладаючи зазначені обов'язки з одного на інший відділ або управління. Найбільш доцільним та обґрунтованим, з огляду на важливість, специфіку роботи та

рівень кваліфікації є покладення обов'язків щодо здійснення державної регуляторної політики на юридичний відділ, а не на головне управління економіки.

Відповідно до Положення про управління розвитку споживчого ринку та підприємництва Дніпропетровської облдержадміністрації, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації від 17.01.2008 № Р-10/0/3-08, управління є структурним підрозділом облдержадміністрації, що утворюється головою облдержадміністрації, підзвітне та підконтрольне голові облдержадміністрації та безпосередньо підпорядковується заступникові голови облдержадміністрації згідно з розподілом функціональних повноважень. До повноважень управління віднесено забезпечення реалізації державної політики у сферах торгівлі, ресторанного господарства, побутового обслуговування населення, готельного бізнесу, виробництва споживчих товарів у галузях легкої та меблевої промисловості, розвитку підприємництва, регуляторної політики.

Основними завданнями управління є: забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку споживчого ринку та підприємництва; розробка і реалізація в установленому порядку напрямів розвитку торгівлі (роздрібної, оптової та роботи ринків), ресторанного господарства, готельного бізнесу, виробництва товарів народного споживання, побутового обслуговування населення; сприяння формуванню та товарному насиченню споживчого ринку області, нарощуванню виробництва товарів, розширенню їх асортименту з урахуванням попиту населення та поліпшенню якості; забезпечення запровадження затверджених в установленому порядку нормативних актів щодо правил торговельного обслуговування населення (ресторанного господарства, роздрібної, оптової та ринкової торгівлі, готельного бізнесу тощо) здійснення належного контролю за їх дотриманням, вжиття заходів щодо вдосконалення торговельного та побутового обслуговування населення; здійснення в межах та в порядку, передбаченому чинним законодавством, контролю за організацією та якістю торговельного обслуговування населення підприємствами роздрібної, оптової торгівлі та ринками, ресторанного господарства, готельного бізнесу, побутового обслуговування населення усіх форм власності; координація в межах чинного законодавства роботи райдержадміністрацій з відповідних питань та структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємств легкої, меблевої промисловості, підприємств торгівлі, а також ринків з продажу продовольчих та непродовольчих товарів незалежно від форм власності, пов'язаної з розвитком їх інфраструктури та насиченням споживчого ринку товарами, сприяння розвитку всіх форм торговельного обслуговування населення та надання послуг; участь у формуванні та реалізації єдиної державної регуляторної політики, державної політики щодо ліцензування господарської діяльності з організації та утримання тоталізаторів, гральних закладів, розвитку малого підприємництва; забезпечення заходів щодо усунення обмежень, які стримують розвиток підприємницької діяльності, усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод, сприяння формуванню системи

фінансово-кредитної, консультативної та інформаційної підтримки підприємництва.

Завдяки активній діяльності управління отримано значні позитивні результати у сфері розвитку підприємництва, що підтверджує доцільність доповнення структури облдержадміністрації окремим підрозділом, завданням якого є створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та координація реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Так, у липні 2010 р. управлінням проведено анкетування понад 5 тис. суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність на території області. Проблемні питання, окреслені підприємцями під час опитування, були обговорені на виїзному засіданні колегії облдержадміністрації: «Про виконання державної регуляторної політики та заходи з дебіюрократизації бізнесу у Дніпропетровській області», яке відбулося у м. Кривому Розі, та стали основою для підготовки розпорядження голови облдержадміністрації «Про створення сприятливого регуляторного середовища та пріоритети з дебіюрократизації бізнесу в Дніпропетровській області» від 02.08.2010 № Р-401/0/3-10.

4.2. Консультативно-дорадчі органи з питань розвитку підприємництва при органах влади Дніпропетровської області

Відповідно до розпорядження голови Дніпропетровської облдержадміністрації 10.01.2011 № Р-3/0/3-11 затверджено персональний склад та Положення про координаційну раду облдержадміністрації з питань розвитку підприємництва. Координаційна рада облдержадміністрації з питань розвитку підприємництва є консультативно-дорадчим органом, що сприяє реалізації державної політики у сфері підприємництва. Основним завданням ради є координація роботи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій підприємців у запровадженні державної регуляторної політики у сфері розвитку та підтримки підприємництва в області.

Раду очолює перший заступник голови облдержадміністрації. Голова ради має двох заступників: представників місцевого органу виконавчої влади та підприємницької громадськості. До складу ради на паритетних засадах входять представники громадських об'єднань підприємців, суб'єктів господарювання, громадські діячі та вчені, з одного боку, та представники місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, у т.ч. органів державного нагляду (контролю) в області, з іншого. Склад ради в установленому порядку затверджується облдержадміністрацією. Голова, його заступники та члени ради беруть участь в її роботі на громадських засадах.

Рада очолює перший заступник голови облдержадміністрації. Голова ради має двох заступників: представників місцевого органу виконавчої влади та підприємницької громадськості. До складу ради на паритетних засадах входять представники громадських об'єднань підприємців, суб'єктів господарювання, громадські діячі та вчені, з одного боку, та представники місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, у т.ч. органів державного нагляду (контролю) в області, з іншого. Склад ради в установленому порядку затверджується облдержадміністрацією. Голова, його заступники та члени ради беруть участь в її роботі на громадських засадах.

розвитку підприємництва і реалізації державної регуляторної політики в області; обговорює та надає рекомендації щодо вирішення спірних питань, що виникають у сфері підприємництва, та вживає, у межах своїх повноважень, заходів щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; бере участь у розгляді та підготовці проектів комплексних та цільових регіональних програм розвитку малого підприємництва, аналізує хід виконання їх заходів; сприяє розвитку підприємницької ініціативи, популяризації ефективної громадсько корисної підприємницької діяльності, відродженню кращих традицій та етичних принципів вітчизняного підприємництва; сприяє формуванню системи фінансово-кредитної, консультативної та інформаційної підтримки підприємництва на території області; бере участь у роботі з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для сфери підприємництва, а також спеціалістів місцевих органів виконавчої влади, відповідальних за розвиток і підтримку підприємництва; готує пропозиції щодо ефективного використання бюджетних коштів для фінансування заходів з підтримки і розвитку підприємництва, аналізує використання цих коштів; сприяє створенню і діяльності на території області спілок, асоціацій, громадських організацій, інших об'єднань суб'єктів господарювання. Вживає заходів щодо максимального висвітлення їх роботи; організовує та бере участь у проведенні обласних нарад, конференцій, симпозіумів, семінарів, громадських оглядів, конкурсів, інших заходів, що спрямовані на підтримку та розвиток суб'єктів господарювання області; проводить в установленному порядку опитування суб'єктів господарювання про стан підприємницького клімату в регіоні, у т.ч. анкетні, аналізує їх результати та розробляє пропозиції місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з метою прийняття відповідних рішень.

У 2010 р. проведено 8 засідань координаційної ради облдержадміністрації з питань розвитку підприємництва, на яких обговорювалися актуальні питання впровадження державної регуляторної політики на території області та дотримання місцевими органами державної влади всіх вимог регуляторного Закону.

Розпорядженням голови облдержадміністрації «Про забезпечення підтримки та розвитку малого підприємництва» від 29.10.2009 №Р-577/0/3-09 рекомендовано міським головам та зобов'язано голів райдержадміністрацій продовжити практику публічних обговорень проектів регуляторних актів з метою недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів. Розпорядженням голови облдержадміністрації «Про створення сприятливого регуляторного середовища та пріоритети з дебіюкратизації бізнесу в Дніпропетровській області» від 02.08.2010 № Р-401/0/3-10 зобов'язано керівників структурних підрозділів облдержадміністрації – розробників проектів регуляторних актів, голів райдержадміністрацій, рекомендовано міським головам та керівникам територіальних органів центральних органів виконавчої влади в області визначити пріоритетом у роботі забезпечення високого рівня прозорості процедур планування, підготовки, прийняття,

перегляду регуляторних актів та залучення до регуляторної діяльності представників громадськості.

Відповідно до покладених завдань рада має право: утворювати, у разі потреби, тимчасові експертні та робочі групи, залучати до участі в них фахівців місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, наукових установ, вищих навчальних закладів і громадських організацій (за погодженням з їх керівниками); одержувати від відповідних органів влади, організацій, підприємств та наукових установ безоплатно інформацію та матеріали, необхідні для діяльності ради, у межах своєї компетенції та в порядку, передбаченому чинним законодавством; затребувати та заслуховувати на своїх засіданнях інформацію керівників органів державного нагляду (контролю) в області, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій з питань, що належать до компетенції ради; звертатися за методичною, інформаційною, організаційною допомогою, а також із пропозиціями до Ради підприємців України при Кабінеті Міністрів України.

Для максимального залучення підприємницької громадськості до експертизи проектів нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади в містах і районах області утворено 82 місцеві галузеві ради підприємців, зокрема, з питань торгівлі та надання платних послуг, сільського господарства, фармацевтики, транспорту тощо. На регіональному рівні створено 4 галузеві ради підприємців, а саме: Раду підприємців з питань торгівлі та ресторанного господарства при облдержадміністрації, Раду підприємців з питань організації діяльності ринків при облдержадміністрації, Раду підприємців з питань фармації при облдержадміністрації, Раду підприємців з питань організації діяльності учасників ринку нерухомості.

Провідна роль у реалізації державної регуляторної політики відведена місцевим координаційним радам з питань розвитку підприємництва. Координаційні ради створені при кожному виконавчому комітеті міської ради та райдержадміністраціях. У цілому на території області функціонують 43 координаційні ради з питань розвитку підприємництва (у т.ч. в районах міста Дніпропетровськ – 8).

4.3. Регіональна програма розвитку підприємництва у Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки

Державна підтримка малого підприємництва в Україні здійснюється на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. У Дніпропетровській області на підтримку малого підприємництва спрямовано регіональні та місцеві програми, які розробляються відповідно до статей 2, 13, 19 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва», Закону України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» та ін.

Завдяки виконанню регіональних та місцевих програм підтримки малого підприємництва у попередніх періодах вдалося досягти позитивних

зрушень у цьому важливому секторі економіки, зокрема, за результатами виконання регіональної програми розвитку малого підприємництва на 2009 – 2010 роки в Дніпропетровській області, затвердженій рішенням Дніпропетровської обласної ради від 10 червня 2009 р. № 550-19/V:

збільшилася кількість малих підприємств на 3,23% та складає 23 200 од.;

збільшилася кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців на 2,4% та складає 175,5 тис. осіб;

збільшилася кількість зайнятих працівників у сфері малого бізнесу та підприємництва на 17% і становить 150,5 тис. осіб;

збільшилася питома вага малого підприємництва у ВВП регіону з 3,8% до 13,2%.

Таким чином, протягом останніх років мале підприємництво почало відігравати значну роль у розв'язанні соціальних, побутових та інших проблем громадян. Так, на території Дніпропетровської області набирає обертів міжсекторне партнерство, що дозволяє в умовах недостатнього фінансування й браку коштів у бюджетах різних рівнів вирішувати найбільш актуальні проблеми місцевих громад, поліпшувати якість життя тощо. Завдяки реалізації спільних проектів у межах міжсекторного партнерства вдалося відремонтувати ФАПи, школи, стадіони, парки, пляжі, зони відпочинку тощо.

Разом з тим фінансово-економічна криза, яка розпочалася влітку 2008 р., справила свій негативний вплив, що суттєво зменшило можливі позитивні результати від виконання заходів, передбачених регіональною програмою. Найбільш відчутно це позначилося на фінансово-кредитній системі, що призвело до припинення кредитування малих підприємств і фізичних осіб – підприємців. Зменшення надходжень до державного й місцевих бюджетів також спровокувало скорочення багатьох заходів, спрямованих на розвиток підприємництва. До таких негативних прикладів можна віднести припинення функціонування механізму відшкодування відсоткових ставок за банківськими кредитами, залученими підприємцями для реалізації інноваційних проектів. Як наслідок малий бізнес та підприємці залишилися без дієвого інструменту фінансово-кредитної підтримки, що особливо негативно позначилося на їх діяльності в умовах кризи.

Не менш важливим аспектом даної проблеми, на розв'язання якої спрямовано нову програму, є відсутність дієвої ринкової інфраструктури. Так, у Дніпропетровській області нараховується 132 об'єкти ринкової інфраструктури, однак переважна більшість із них не мають необхідного матеріально-технічного забезпечення: нежитлові приміщення, фінансові ресурси, устаткування тощо.

Низький загальнодержавний рівень розвитку фондового ринку, відсутність бірж, бізнес-інкубаторів, кластерів виступають стримуючим фактором, що не дозволяє малому бізнесу успішно розвиватися. До цього ж незадовільною залишається дозвільна система, система контролю (нагляду) за діяльністю суб'єктів господарювання та ін.

Як наслідок у Дніпропетровській області особливої актуальності набуває проблема, що полягає у відсутності сприятливих умов для розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області, зокрема: об'єктів ринкової інфраструктури (бізнес-інкубаторів, технопарків тощо); доступних фінансово-кредитних ресурсів; узгодженості та систематизованості регуляторної бази; ефективної системи надання адміністративних послуг, інформаційно-аналітичного забезпечення та ін.

Погіршення умов для розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області було обумовлено необґрунтованими діями органів місцевого самоврядування, які не врахували можливі негативні наслідки своїх рішень. Так, на відміну від інших областей України в Дніпропетровській області органи місцевого самоврядування в умовах кризи почали збільшувати ставки орендної плати за комунальне майно, ставки єдиного податку тощо. Ці неадекватні дії органів місцевого самоврядування створили несприятливі умови та виступили стримуючим фактором у розвитку малого підприємництва.

Рішенням сесії Дніпропетровської обласної ради від 30.12.2010 р. № 47-4/VI затверджено Програму розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки. Згідно з вимогами чинного законодавства України такі програми приймаються кожні 2 роки, а їх проекти в обов'язковому порядку проходять процедуру широкого громадського обговорення. Чинна програма була презентована у 5 промислових містах області та 2 сільських районах, куди також залучалися суб'єкти господарювання з сусідніх населених пунктів. Участь в обговоренні проекту чинної програми взяли понад 250 підприємців Дніпропетровщини.

Конструктивні пропозиції, що надійшли від учасників зустрічей, зокрема, стосовно проведення обласної конференції з перспективних напрямів розвитку підприємництва, семінарів-тренінгів у дистанційній формі, організаційного та інформаційного забезпечення конкурсів дизайнерів-початківців, майстрів перукарського мистецтва, продовження дії проекту щодо часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами тощо, знайшли своє втілення в переліку основних заходів Програми, яких загалом нараховується 26. Ці заходи об'єднуються в 3 пріоритетні напрями, серед яких упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності; фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; ресурсне та інформаційне забезпечення, формування інфраструктури підтримки підприємництва. Також передбачається впровадження цільового проекту, пов'язаного з проведенням обласного конкурсу зі створення нових об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва.

Програма розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки є логічним продовженням системи заходів, які здійснювалися в рамках попередньої Програми, що діяла протягом 2009 – 2010 років та була затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 10 червня 2009 р. № 550-19/V.

Метою програми є створення належних умов для реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, а також підвищення

добробуту громадян України шляхом залучення широких верств населення до такої діяльності, спрощення нормативно-правової бази у сфері малого підприємництва, спрямування дій місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів малого підприємництва, громадських об'єднань підприємців, а також установ ринкової інфраструктури на розв'язання актуальних проблем, що стримують розвиток приватної ініціативи і створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, формування і впровадження ефективної державно-громадської системи його обслуговування, підтримки й захисту.

Програма базується на основі аналізу стану розвитку малого підприємництва, результатів виконання попередніх регіональних програм розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області, цілей у сфері розвитку малого підприємництва, дій Дніпропетровської облради та Дніпропетровської облдержадміністрації (місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області), щодо досягнення визначених цілей, а також створення відповідної узгодженої та комплексної системи заходів, що здійснюватимуться органами влади, об'єднаннями підприємців, громадськими організаціями та науковими установами.

Розробка та поступове впровадження заходів Програми дозволить забезпечити концентрацію фінансових, матеріально-технічних, інших державних і місцевих ресурсів, виробничого та наукового потенціалу, ресурсів суб'єктів господарювання для розв'язання визначеної проблеми та досягнення мети Програми.

До найбільш ефективних заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва можна віднести відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого підприємництва для реалізації інноваційних проектів. Проте у 2008 р. на відшкодування було спрямовано лише – 50 тис. грн. (усього на виконання заходів за програмою було виділено 100 тис. грн.), із запланованих 1 200 тис. грн., а у 2009 р. відшкодування взагалі не здійснювалося. Також призупинені освітні заходи для підприємців та осіб, що вирішили розпочати власну справу та ін. Негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи призвели до систематичного недофінансування поточної Програми розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2009 – 2010 рр. Так, у 2009 р. на виконання заходів програми було передбачено 2 277 тис. грн. (з яких 1 068 тис. грн. з обласного бюджету), однак у 2009 р. кошти з обласного бюджету на виконання заходів Програми не виділялися. Фінансування заходів було відновлено лише у 2010 р. у розмірі 500 тис. грн.

Незважаючи на перелічені вище проблеми одним з найбільш ефективних шляхів розв'язання зазначеної проблеми залишається розроблення та виконання регіональної програми розвитку малого підприємництва, яка є складовою Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Також для вирішення деяких з окреслених вище підприємцями проблем головою облдержадміністрації видано доручення «Про вдосконалення взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності з органами державного нагляду (контролю) в Дніпропетровській

області» від 21.06.2010 р. №07-77/0/35-10, згідно з яким запропоновано змінити формат відносин – перейти від практики покарання та використання підприємців як «джерела прибутку» до практики попереджень та запобігання порушенням.

Очікуваними результатами виконання Програми є прискорення розвитку малого підприємництва, використання його потенційних можливостей, перетворення його на дієвий механізм розв’язання економічних і соціальних проблем, сприяння структурній перебудові економіки, досягнення стійкої тенденції збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівня тіньового обороту у сфері малого підприємництва, збільшення внеску малого підприємництва в економіку України, зміцнення економічної бази регіону, насичення ринку товарами та послугами, поліпшення бізнес-клімату та створення позитивного іміджу Дніпропетровщини, залучення інвестицій.

Поступове виконання заходів Програми дозволить вирішити такі основні завдання:

- створення регіональної системи забезпечення розвитку та підтримки малого підприємництва;
- створення належних умов розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області;
- сприяння створенню нових робочих місць суб’єктами малого підприємництва;
- підтримка ділової та інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку товарів та послуг;
- залучення до підприємницької діяльності жінок, молоді, пенсіонерів та інших верств населення;
- активізація фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів, пошук нових форм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва;
- формування регіональної інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємництва;
- створення умов для розвитку малого підприємництва у виробничій сфері, у т.ч. на базі реструктуризованих підприємств;
- сприяння підвищенню конкурентоспроможності малого підприємництва на вітчизняному та світовому ринках;
- створення сприятливого бізнес-клімату в Дніпропетровській області та поліпшення її інвестиційного іміджу;
- сприяння розвитку народних художніх промислів, туристичної галузі, аграрного сектору; виробництва біопалива та ін.

4.4. Інфраструктура підтримки підприємництва

Існуюча інфраструктура підтримки підприємництва, яка налічує 132 одиниці, не повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реєстрації організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб’єктів малого та середнього підприємництва» від 21 травня 2010 р. № 510 та складається переважно з

громадських організацій та об'єднань підприємців. Відповідно до зазначеного вище нормативно-правового акта, до об'єктів інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, технопарки, фонди підтримки підприємництва, фінансові установи, інноваційні та інвестиційні фонди і компанії, консультаційні центри, об'єднання підприємців та інші організації.

Відповідно до визначень наведених у зазначеному документі:

бізнес-центр – організація, яка надає інформаційні, консалтингові, маркетингові та інші послуги суб'єктам малого та середнього підприємництва, особам, що мають намір провадити підприємницьку діяльність;

бізнес-інкубатор – організація, яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності; інноваційний бізнес-інкубатор – спеціалізований бізнес-інкубатор, в якому створенні умови для розроблення і застосування суб'єктами малого та середнього підприємництва інноваційних технологій.

У Дніпропетровській області не вистає бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, фондів підтримки підприємництва, інноваційних та інвестиційних фондів і компаній.

Таким чином, основними завданнями органів влади Дніпропетровської області мають стати: сприяння створенню реально діючого бізнес-інкубатора Дніпропетровської області; розвиток системи дольової участі у будівництві об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва; введення в експлуатацію технопарків та промислових зон для малого підприємництва із повним комплексом необхідних послуг; сприяння запровадженню електронної звітності; створення довідника та реєстру об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва; створення бази даних державного і комунального майна, що може бути використано суб'єктами малого підприємництва для своєї діяльності або для створення об'єктів інфраструктури їх підтримки.

Також невикористаним залишається потенціал бізнес-асоціацій та об'єднань підприємців, які можуть ефективно та результативно надавати консультації з різних аспектів ведення бізнесу, а саме: надання державної підтримки; започаткування підприємницької діяльності; складання бізнес-планів; правові аспекти ведення бізнесу; види господарської діяльності, що потребують отримання дозволів або ліцензій; обрання системи оподаткування; якість та сертифікація товарів і послуг; маркетинг та просування товарів; організація бухгалтерського обліку; здійснення зовнішньоекономічної діяльності; кредитування, лізинг тощо; інвестиційна та інноваційна діяльність; землевідведення, будівництво, оренда або придбання приміщень; участь у конкурсах на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти; франчайзинг; використання ІКТ та електронної комерції; організація та проведення рекламних кампаній; надання юридичних консультацій, представлення інтересів у судах; участь у програмах підвищення кваліфікації для представників малого підприємництва за програмою «Українська ініціатива».

ВИСНОВКИ

1. Не зважаючи на декларації вищого керівництва країни, що підприємництво є основною рушійною силою, відношення влади до підприємців протягом останніх 20 років не змінилося. Підприємець не розглядається як рівний партнер, його «основне» призначення – сплата податків до Державного та місцевих бюджетів. Реформи, що запроваджуються в Україні і мають на меті спрощення ведення бізнесу, зазвичай не приносять кардинальних позитивних змін. Регіональні та місцеві органи влади також не створюють сприятливих умов для підприємців, а будь-які реформи сприймають як чергову маячню «з верху», яка через деякий час минеться. Саме такий підхід призводить, до того що в Україні не спрацювала жодна масштабна реформа, призначенням якої є спрощення підприємницького життя. Разом з тим, за кордоном подібні реформи мали значні позитивні результати: збільшення кількості підприємств малого бізнесу, підвищення рівня зайнятості, підвищення якості товарів, послуг та життя у цілому.

2. Результати соціологічних опитувань підприємців свідчать про системність проблем, що заважають розвитку підприємництва як у Дніпропетровській області, так і в Україні. Причинами переважної кількості проблем підприємців є ускладненість адміністративних процесів та неузгодженість дій дозвоільних і контролюючих органів. На даний час майже відсутня проблема реєстрації бізнесу, проте отримання дозволів, відведення землі, початок будівництва, введення в експлуатацію залишаються найбільш корумпованими етапами, що значною мірою заважає розвитку підприємництва.

3. Дослідження регуляторного клімату та рівня відкритості і прозорості діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області засвідчило високий рівень закритості та непрозорості діяльності органів влади для підприємців та пересічних громадян. Місцеві ради в Дніпропетровській області приймають регуляторні акти без таких обов'язкових процедур, як: планування, обґрунтування, обговорення з громадськістю та систематичне відстеження результативності. Таким чином приймаються неефективні, економічно недоцільні нормативні акти, що створюють умови для хабарництва, розвитку корупції, неоднозначного розуміння змісту документів підприємцями та контролюючими органами. Показовим негативним прикладом є прийняття місцевими радами рішень про затвердження ставок єдиного податку. Так, у м. Дніпропетровську та у не великих селах і селищах області встановлено максимальну ставку єдиного податку (200 грн.) для більшості або для усіх видів діяльності, що свідчить про неврахування органами влади рівня соціально-економічного розвитку певної території. Як наслідок – стрімке зменшення кількості підприємців і збільшення рівня безробіття на цих територіях.

4. Де-юре в Україні створені майже бездоганні умови для підприємницької діяльності, проте бізнес-клімат, інвестиційний імідж країни та відносини між державою й бізнесом до цього часу залишаються на незадовільному рівні. Однак чинні «прогресивні» закони не виконуються або ігноруються органами влади. Важливим фактором, що може забезпечити якнайшвидше реагування та ефективну реалізацію вимог чинного законодавства є наявність профільних управлінь та консультативно-дорадчих органів. Ефективною та дієвою є координаційна рада Дніпропетровської облдержадміністрації з розвитку підприємництва, яка не лише розглядає проблемні питання, але й проводить виїзні засідання із запрошенням керівників підрозділів, на дії яких надійшли скарги від підприємців. У 2010 р. управлінням розвитку споживчого ринку та підприємництва облдержадміністрації під час розробки регіональної програми розвитку підприємництва в Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки було проведено її широке обговорення. Бізнес-асоціації та підприємці вперше отримали можливість взяти участь у підготовці профільної програми. На обговорення були винесені концепція, проект програми та заходи з її реалізації. Урахування пропозицій підприємців та кращого канадського досвіду сприяння розвитку підприємництва дозволило створити дієву програму із чіткими та вимірюваними результатами, яка додатково охоплює питання екології та тендерної рівності. Разом з тим дії Дніпропетровської облдержадміністрації з підготовки регіональної програми не стали прикладом для райдержадміністрацій та органів місцевого самоврядування, які підійшли до розробки програм формально.

5. Існуюча в області інфраструктура підтримки підприємництва, що нараховує 132 одиниці залишається нерозвиненою. У Дніпропетровській області відсутні реально діючі бізнес-інкубатори та інноваційні бізнес-інкубатори. Існуючі технологічні парки та бізнес-інкубатори є віртуальними. У цьому контексті обласний центр значно програє м. Павлограду, де міська влада в межах реалізації регіональної та місцевої програм розвитку підприємництва зобов'язалася створити справжній бізнес-інкубатор, який буде щільно пов'язаний із науковою установою – Західнодонбаським приватним інститутом економіки та управління. Існуючі в Дніпропетровській області дві торгівельно-промислові палати і регіональний фонд підтримки підприємництва не є осередками розвитку підприємництва і захисту їх прав і інтересів. Дніпропетровській облдержадміністрації спільно із обласною радою доцільно створити реально діючий бізнес-інкубатор в обласному центрі, а також сприяти створенню міжрегіонального логістичного центру сільськогосподарської продукції із потужними сховищами та переробними підприємствами, що дозволить наситити ринки області якісною сільськогосподарською продукцією та створити сприятливі умови для розвитку фермерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. – 4-те вид., стер. – К. : Знання, КОО, 2008. – 302 с.
2. Інформація про стан реалізації державної регуляторної політики. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/kompred>.
3. Регіональна програма розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2011 – 2012 роки. – Режим доступу : <http://www.smallbusiness.dp.ua/>
4. Кондратюк Т. В. Державна політика підтримки малого бізнесу : монографія / Т. В. Кондратюк. – К. : Академія, 2003. – 112 с.
5. Кредісов В. А. Підприємництво – вирішальний фактор розвитку країн з перехідною економікою / В. А. Кредісов. – К. : Знання України, 2003. – 327 с.
6. Кужель О. В. Регіональні програми підтримки підприємництва в Україні: тенденції розвитку, методологія, практика : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.10.01 / Кужель Олександра Володимирівна ; Нац. акад. наук України ; Рада по вивч. продукт. сил України. – К., 1999. – 19 с.
7. Кузнецова І. С. Трансформація державного регулювання малого підприємництва в Україні : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.02.03 / Кузнецова Ірина Сергіївна ; Ін-т екон. прогнозування Нац. акад. наук України. – К., 2002. – 18 с.
8. Кулик С. М. Державна регуляторна політика сприяння розвитку малого підприємництва : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Кулик Сергій Миколайович ; Гуманіт. ун-т «Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.». – Запоріжжя, 2007. – 20 с.
9. Литвинов А. В. Осуществление государственной регуляторной политики в Украине в условиях финансово-экономического кризиса / А. В. Литвинов // Гос. упр. в XXI веке: традиции и инновации : материалы 7-й межд. конф. фак. гос. управ. МГУ им. М. В. Ломоносова, Москва, 27 – 29 мая 2009 г. : в 2 ч. / отв. ред. И. Н. Мысляева. – М. : МАКС Пресс, 2009. – Ч. 1. – С. 94 – 103.
10. Литвинов А. В. Почему не улучшается предпринимательский климат? / А. В. Литвинов // Частный предприниматель. – 2006. – № 17 (133). – С. 36 – 39.
11. Литвинов А. В. Регулятивная политика как фактор повышения качества государственных решений / А. В. Литвинов // Гос. упр. в XXI веке: традиции и инновации : материалы 4-й межд. конф. фак. гос. управ. МГУ им. М. В. Ломоносова, Москва, 24 – 26 мая 2006 г. – М. : МГУ, 2006. – С. 173 – 177.
12. Литвинов А. В. Станет ли комфортным регуляторный климат? / А. В. Литвинов // Місц. економ. розвиток. – 2007. – № 16. – С. 8.

-
-
13. Літвінов О. «Регуляторна гільйотина»: недоліки та переваги / Олексій Літвінов // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 3 (21). – С. 27 – 35.
 14. Літвінов О. Забезпечення участі громадськості у здійсненні державної регуляторної політики / Олексій Літвінов // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 1 (23). – С. 108 – 120.
 15. Літвінов О. Запровадження європейських принципів сприяння розвитку малого підприємництва в Україні / Олексій Літвінов // Актуал. пробл. європ. та євроатлант. інтегр. України : матеріали 6-ї регіон. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 14 трав. 2009 р. / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С. 291 – 294.
 16. Літвінов О. Реалізація державної регуляторної політики органами виконавчої влади / Олексій Літвінов, Дмитро Ляпін // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 1 (19). – С. 153 – 170.
 17. Літвінов О. Удосконалення механізму забезпечення ефективного діалогу між бізнесом та владою / Олексій Літвінов // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 1 (27). – С. 216 – 226.
 18. Літвінов О. В. Відкритість регуляторної діяльності місцевих органів виконавчої влади: проблеми та перспективи / О. В. Літвінов // Демократ. стандарти врядування й публ. адміністрування : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Львів, 4 квіт. 2008 р. : у 2 ч. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2008. – Ч. 2. – С. 142 – 147.
 19. Літвінов О. В. Досвід упровадження «регуляторної гільйотини» в Україні / О. В. Літвінов // Держ. упр.: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. – К. : НАДУ, 2005. – № 2. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-2>.
 20. Літвінов О. В. Консультації з громадськістю під час здійснення державної регуляторної політики на регіональному рівні / Олексій Володимирович Літвінов // Розвиток публ. адміністрування на засадах менедж.: європ. контекст : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 15 – 16 трав. 2009 р. / за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С. 197 – 199.
 21. Літвінов О. В. Роль інформаційної відкритості органів влади у здійсненні державної регуляторної політики / О. В. Літвінов, О. С. Кіян // Держ. упр.: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. – К. : НАДУ, 2006. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-1>.
 22. Мале підприємництво України: процес розвитку / Ін-т конкурент. сусп.-ва. – К., 2001. – 253 с.

-
23. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання : навч. посіб. / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, Л. А. Мартинюк, Т. В. Черняк ; за ред. Л. І. Воротіної. – 2-ге вид. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 307 с.

24. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання : навч. посіб. / Л. Воротіна, В. Воротін, Л. Мартинюк ; за заг. ред. Л. І. Воротіної. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2001. – 307 с.

25. Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва : указ Президента України від 22 січ. 2000 р. № 89/2000 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 4. – Ст. 107.
26. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : закон України від 11 верес. 2003 р. № 1160-IV // Відом. Верховної Ради України. – 2004. – № 9. – Ст. 79.
27. Про затвердження Змін та доповнень до Положення про представництво Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі : наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 8 черв. 2007 р. № 73 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 46. – Ст. 1925.
28. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта : постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2004 р. № 308 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 10. – Ст. 612.
29. Про затвердження Положення про апеляційну регуляторну комісію : постанова Кабінету Міністрів України від 3 берез. 2004 р. № 226 // Уряд. кур'єр. – 2004. – 17 берез. – № 50.
30. Про затвердження Положення про Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва : постанова Кабінету Міністрів України від 26 квіт. 2007 р. № 667. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.
31. Про затвердження Положення про Державний комітет України по сприянню малим підприємствам і підприємству : постанова Кабінету Міністрів України від 14 верес. 1991 р. № 208. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.
32. Про затвердження Типового положення про координаційну раду (комітет, комісію) з питань розвитку підприємництва при місцевих органах виконавчої влади : наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 18 жовт. 2000 р. № 52. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.
33. Про місцеві державні адміністрації : закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.
34. Про офіційне оприлюднення регуляторних актів, прийнятих місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади та їх посадовими особами, і внесення змін до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів

-
-
- Україні від 11 лют. 2004 р. № 150 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 6. – Ст. 323.
35. Про підготовку та оприлюднення щорічної інформації Кабінету Міністрів України про здійснення державної регуляторної політики органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 берез. 2004 р. № 152-р. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.
 36. Про Програму розвитку малого підприємництва в Дніпропетровській області на 2009 – 2010 роки : рішення Дніпропетровської обласної ради від 10 черв. 2009 р. № 550-19/V // Поточний архів Дніпропетровської обласної ради. – Справа «Рішення. 2009 рік».
 37. Редька Л. М. Підприємництво: роль у системі зайнятості і доходів : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.01.01 / Редька Людмила Миколаївна ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2002. – 18 с.
 38. Рекомендації з вдосконалення функціонування дозвільної системи у сфері господарської діяльності та будівництва на місцевому рівні / Аналіт. центр "Академія". – К., 2008. – 189 с.
 39. Школа професійної освіти для бізнес-асоціацій : метод. посіб. / за ред. Д. В. Ляпіна, К. М. Ляпіной. – К. : Ін-т конкурент. сусп-ва, 2008. – 260 с. – (Сер. "Інструменти ефективної демократії").

ВИДАВЕЦЬ:

Дніпровський центр соціальних досліджень

вул. Свердлова, 6 (готель «Свердловськ»), оф. 819
м. Дніпропетровськ, 49101
т/ф (056) 744 98 58

E-mail: dcsl@dcsl.dp.ua
www.dcsi.dp.ua

Комп'ютерна верстка – Головата Н.М.

Дизайн – Колохіна А.С.

48 стор. А5, тираж 500 екз.

Надруковано з готового оригінал-макету
на різнографі ТОВ Поліграфічний центр «Печатное дело»